

Týždenná časť Tóry Vajera

Zapaľovanie
sviečok

	Bratislava	Galanta	Košice	Praha
Zapaľovanie	15:42	15:40	15:24	15:45
Sábies končí	16:53	16:50	16:34	16:58

NÁŠ TÝŽDEŇ

Otcova láska

Tento týždeň vidíme Izáka ako rodiča dvoch veľmi odlišných synov. „Keď chlapi dorastli, Ezau sa stal šikovným lovcem, stále sa zdržiaval vonku. Jakob však bol miernejší muž a pobýval doma medzi stanmi. Izák mal radšej Ezaua, lebo rád jedával divinu. Rebeka mala radšej Jakoba.“ (Gen. 25:27-28)

Nemáme žiaden problém pochopiť, prečo Rebeka milovala Jakoba. B-h jej zvestoval túto veštbu:

„V tvojom lone sú dva národy. Dva národy z tvojho vnútra sa rozdelia. Jeden národ bude mocnejší ako druhý a starší bude slúžiť mladšiemu.“ (Gen. 25:23)

Jakob bol mladší. Zdá sa, že Rebeka usúdila správne, ako sa ukázalo, že to bude on, kto bude pokračovať v zmluve, kto zostane verný Abrahámovmu dedičstvu a kto ho bude učiť svoje deti, a takto bude príbeh v budúcnosti ďalej pokračovať.

Skutočnou otázkou je, prečo Izák miloval Ezaua? Nevidel, že je človekom prírody, lovcem, a nie hlbavým alebo B-žím muž? Je možné, že by miloval Ezaua len preto, že mal rád chuť diviny? Ovládala chuť jeho myseľ a srdce? Či Izák nevedel, ako Ezau predal svoje prvorodenstvo za miskú šošovice a ako následne „pohrdal“ samotným prvorodenstvom (Gen. 25:29-34). Bol to niekto, komu zveriť duchovné dedičstvo Abraháma?

Izák istotne vedel, že jeho starší syn bol mužom výbušného temperamentu, ktorý žil emóciami daného okamihu. I keby mu to neprekážalo, ďalšia udalosť týkajúca sa Ezaua mu jednoznačne prekážala:

„Keď mal Ezau štyridsať rokov, vzal si za ženu Juditu, dcéru Chetitu Beéra, a Básemat, dcéru Chetitu Elóna. Tie strpčovali život Izákovi a Rebeke.“ (Gen 26:34-35)

Ezau sa udomácnil medzi Chetitmi. Oženil sa s dvoma ich ženami. Nebol to muž, ktorý by ďalej niesol Abrahámovu zmluvu, ktorá vyžadovala určitý odstup od Chetitov a Kanaáncov a všetkého, čo predstavovali z hľadiska náboženstva, kultúry a morálky.

Izák však Ezaua zjavne miloval. Potvrdzuje to nielen uvedený verš. Je tomu tak i ďalej. Genezis 27 so svo-

jím morálne náročným príbehom o tom, ako sa Jakob prezliekol za Ezaua a prijal požehnanie, ktoré mu bolo určené, je pozoruhodná obrazom vykresľujúcim skutočnú, hlbokú náklonnosť medzi Izákom a Ezauom. Cítíme to na začiatku, keď Izák požiada Ezaua: „Dones mi zverinu a priprav mi obľúbený pokrm. Najem sa a potom ťa požehnám pred Hospodinom, prv ako zomriem.“ (Gen. 27:7) Toto nehovorí Izák fyzický hlad. Jeho želaním je byť naplnený vôňou a chuťou, ktorú spája so svojím starším synom, aby ho mohol požehnať v rozpore s ústrednej lásky.

Je to koniec príbehu, ktorý ale skutočne vyjadruje hĺbku citu medzi nimi. Ezau vchádza s jedlom, ktoré pripravil. Izák a potom Ezau si pomaly uvedomujú podstatu spáchaného podvodu. Izák sa „silne triasol“. „Keď počul Ezau otcove slová, začal roztrpčene a nahlas kričať.“ (Gen. 27:33-34)

Silu týchto opisov je ťažké sprostredkovať: veľa sa stráca v preklade. Tóra vo všeobecnosti hovorí málo o emóciách ľudí. Počas celej skúšky Izákovým spútaním sme nedostali ani najmenšie náznaky Abrahámových alebo Izákových pocitov v jednom z najnapínavejších rozprávání v Genezise. Text je, ako povedal Erich Auerbach, „plný pozadia“, čo znamená, že viac zostalo nevypovedané ako povedané. Hĺbka pocitov opísaných v Tóre v tej chvíli, keď hovorí o Izákovi a Ezauovi, je zriedkavá a takmer ohromujúca. Otec a syn zdieľajú svoj pocit zrady, Ezau vášnivo usiluje o nejaké požehnanie od otca a Izák sa k tomu burcuje. Puto lásky

medzi nimi je intenzívne. Otázka sa teda vracia s nezmenšenou silou: prečo Izák napriek všetkému miloval Ezaua; napriek jeho divokosti, jeho premenlivosti a jeho manželstvám?

Mudrci poskytli vysvetlenie. Výraz „šikovný lovec“ si vyložili tak, že Ezau Izáka prekabátil a oklamal. Predstieral, že je pobožnejší než bol.

Existuje však aj celkom iné vysvetlenie bližšie k jednoduchému zmyslu textu a veľmi dojemné. Izák miloval Ezaua, pretože Ezau bol jeho syn, a to rodičia robia. Svoje deti milujú bez podmienok. To neznamena, že Izák nevidel chyby v Ezauovom charaktere. Neznamena to, že si myslel, že Ezau je tá správna osoba na pokračovanie zmluvy. Neznamena to ani, že ho nebolelo, keď sa Ezau oženil s Chetitkami. Text výslovne hovorí, že bolelo. Ale znamená to, že Izák vedel, že otec musí milovať svojho syna, pretože je jeho synom. To nie je nezlučiteľné s kritikou toho, čo robí. Rodič sa však svojho dieťaťa nezrieka, aj keď dieťa sklame jeho očakávania. Izák nám dal základnú lekciu z rodičovstva.

Prečo Izák? Pretože vedel, že Abrahám poslal svojho syna Išmaela preč. Možno vedel, ako veľmi to Abraháma bolelo a zranilo Išmaela. Existuje pozoruhodná séria midrašim, ktorá naznačuje, že Abrahám navštívil Išmaela aj potom, čo ho poslal preč, a ďalšie, ktoré hovoria, že to bol Izák, kto uskutočnil zmierenie. Bol rozhodnutý nevystaviť Ezaua rovnakému osudu.

Podobne vedel v najhlbšej hĺbke svojej duše, ako bola pre jeho otca i pre neho psychologicky náročná skúška spútania. Na začiatku kapitoly o Jakobovi, Ezauovi a požehnaní Tóra hovorí, že Izák bol slepý.

text pokračuje na druhej strane...

Týždenná parša

Nazov parše, „Toldot“, znamená „Generácie“ a nachádza sa v Genezis 25:19.

Izák a Rebeka prežijú dvadsať bezdetných rokov, kým sú ich modlitby sú vypočuté a Rebeka počne. Prežíva ťažké tehotenstvo, keďže „v jej vnútri bojujú deti“; B-h jej hovorí, že „v tvojom lone sú dva národy“ a že mladší zvíťazí nad starším.

Prvý vyšiel Ezau; potom sa narodil Jakob a rukou sa držal Ezauovej pätý. Ezau

vyrastie v „prefíkaného lovca zdržiavajúceho sa vonku“; Jakob je „morálny muž“, ktorý žije v stanoch učenia. Izák uprednostňuje Ezaua; Rebeka miluje Jakoba. Jedného dňa sa Ezau vráti vyčerpaný a hladný z lovu a predá svoje prvorodenstvo (práva prvorodeného) Jakobovi za miskú šošovice.

V Gerare, v krajine Filištíncov, Izák predstaví Rebeku ako svoju sestru zo

strachu pred zabitím niekým, kto by zatúžil po jej kráse. Obhospodaruje pôdu, znovu otvára studne, ktoré vykopal jeho otec Abrahám, a kope mnoho vlastných studní.

Ezau sa ožení s dvoma Chetitkami. Izák zostarne a oslepne a vyjadrí svoju túžbu požehnať Ezauovi skôr, ako zomrie. Zatiaľ čo Ezau ide loviť otcovo obľú

bené jedlo, Rebeka oblečie Jakoba do Ezauových šiat, zakryje mu ruky a krk kozou kožou, aby navodila rovnaký

pocit ako pri ohmataní jeho chlpatého brata, pripraví podobné jedlo a pošle Jakoba k jeho otcovi. Jakob dostáva otcove požehnania za „rosu nebies a úrodnosť zeme“ a vládu nad svojím bratom.

Jakob odchádza z domu do Cháranu, aby utiekol pred Ezauovým hnevom a aby si našiel ženu v rodine brata svojej matky Lábana. Ezau sa ožení s tretou manželkou – Machalath, dcérou Išmaela.

chabad.org

TOLDOT

Kútik pre filozofa

Úvod Mišna teraz začína zoznamom výrokov študentov Rabbana Johanana ben Zakaja, z ktorých každý povedal tri veci. Prvým študentom je rabín Eliezer. Druhá polovica tejto mišny nie je súčasťou pôvodného zoznamu, ale neskorším doplnkom k mišne. To je dôvod, prečo sú v mišne v skutočnosti štyri výroky.

Nech je ti česť tvojho priateľa taká drahá ako tvoja vlastná: je to podobné známemu výroku rabína Akivu: „Čo sa ti hnusí, nerob iným.“ Človek by si mal dávať pozor na česť svojich blízkych rovnako ako na svoju vlastnú česť.

A [tiež povedal:] zohrej sa pred ohňom múdrych, ale daj si pozor, aby ťa neopálili ich žeravé uhlíky, lebo ich uhryznutie je uhryznutie líšky a ich bodnutie je bodnutie škorpióna a ich syčanie je syčanie hada a všetky ich slová sú ako žeravé uhlíky.

Pirkej Avot 2:10

Ak sa človek príde učiť Tóru, musí s ňou zaobchádzať, ako keby to bol nebezpečný, no prospešný oheň. Tak ako človek, ktorý sedí pri táboráku tak blízko, ako len môže, bez toho, aby sa popálil, tak aj študent Tóry by sa mal priblížiť tak blízko, ako je to len možné, bez toho, aby sa príliš nepriblížil a nespálil sa. Rabín Eliezer prepleťá svoje metafory a prirovnáva slová mudrcov k uhryznutiu líšky, bodnutiu škorpióna, syčaniu hada a horiacim uhlíkom. Táto mišna poukazuje na úžasnú silu Tóry, ktorá dokáže človeka uzdraviť a zahriať, no zároveň spáliť a zničiť.

Sefaria.org

Existuje midraš, ktorý naznačuje, že keď anjeli sledovali, ako Abrahám zviazal svojho syna a zdvihol nôž, preliali slzy, ktoré padli Izákovi do očí a v starobe mu privodili slepotu. Skúška bola určite potrebná, inak by ju B-h neprikázal. Ale zanechala rany, psychologické jazvy a odhodlanie Izáka neobetovať Ezaua, svoje vlastné dieťa. Istým spôsobom teda bola Izákova bezpodmienečná láska k Ezauovi tikkun pre rozkol vo vzťahu otca a syna spôsobený skúškou spútania.

A tak, hoci Ezauova cesta nebola cestou zmluvy, Izákov dar otcovskej lásky pomohol pripraviť cestu pre ďalšiu generáciu, v ktorej zostali všetky Jakobove deti pokope.

Medzi dvoma mudrcmi z časov mišny existuje fascinujúca spor, ktorý s týmto súvisí. V Deuteronomiu (14:1) je verš, ktorý hovorí o židovskom národe: „Vy ste deti Hospodina, svojho B-ha“. Rabín Júda zastával názor, že to platí len vtedy, keď sa Židia správajú spôsobom hodným B-žích detí. Rabín Meir povedal, že je to bez podmienok: či sa Židia správajú ako B-žie deti alebo nie, stále sa nazývajú B-žimi deťmi. (Kiddushin 36a)

Rabín Meir, ktorý veril v bezpodmienečnú lásku, konal v súlade s jeho názorom. Jeho vlastný učiteľ Eliša ben Abuja nakoniec stratil vieru a stal sa heretikom, no rabín Meir s ním naďalej študoval a rešpektoval ho, pričom tvrdil, že v poslednej chvíli svojho života urobil pokánie a vrátil sa k B-hu.

Brat vážne ústrednú myšlienku judaizmu z Avinu Malkeinu, že náš kráľ je v prvom rade naším rodičom, znamená investovať do nášho vzťahu s B-hom tie najhlbšie city. B-h s nami zápasí rovnako ako rodič s dieťaťom. Zápasíme s ním ako dieťa so svojimi rodičmi. Vzťah je niekedy napätý, konfliktný, ba až bolestivý, no hĺbkou mu dáva poznanie, že je nezlomný. Čokoľvek sa stane, rodič je stále rodičom a dieťa je stále dieťaťom. Väzba môže byť hlboko poškodená, ale nikdy sa nerozbije tak, že sa nedá opraviť.

Možno práve toto Izák signalizoval všetkým generáciám svojou pokračujúcou láskou k Ezauovi, ktorý sa od neho tak líšil, mal rozdielnu povahu a osud, no nikdy ho neodvrhol – rovnako ako Midraš hovorí, že Abrahám nikdy neodvrhol Išmaela a našiel spôsob, ako vyjadriť svoju lásku. Bezpodmienečná láska nie je nekritická, ale je nezlomná. Tak by sme mali milovať naše deti – lebo tak nás miluje B-h.

Rabbi Jonathan Sacks, rabbisacks.org

NÁŠ TÝŽDEŇ

nastyzden@gmail.com

Redaktor, preklad: Alexander Pechersky
Jazykový redaktor: Judit Kramer

Vydanie obsahuje sväté slová, preto Vás prosíme zaobchádzať s ním opatrne